

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

КОЛОМІНСЬКІ ЧИТАННЯ

*Матеріали Другого Міжнародного наукового форуму,
присвяченого пам'яті доктора психологічних наук, професора*

Наума Львовича Коломінського

м. Київ, МАУП, 19 лютого 2008 р.

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

ББК 88.5я43
К 61

Редакційна колегія:

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор

Туриніна О. Л., канд. психол. наук, проф. — відповідальний редактор

Відповідальний редактор за випуск В. М. Чирков
(видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”)

Коломінські читання: Матеріали Другого Міжнар. наук. форуму,
К 61 присвяч. пам’яті д-ра психол. наук, проф. Н. Л. Коломінського, м. Київ,
МАУП, 19 лют. 2008 р. / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.), О. Л. Ту-
риніна (відп. ред.). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 504 с.: іл. —
Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 978-966-608-985-7

У пропонованому збірнику публікуються статті науковців, в яких досліджується широке коло проблем соціальної психології, психології управління та організаційної психології.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток психологічної науки в Україні.

ББК 88.5я43

ISBN 978-966-608-985-7

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009

© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

Калашник А. В. Проблемы изучения потребности в самопознании у студентов.....	133	Булах І. С. Особливості впровадження провідних положень особистісно орієнтованого підходу в процесі теоретичної підготовки майбутніх психологів	200
Барвінський А. О., Лядова О. М. Шкільний вчитель як творчий працівник: проблеми відбору і підготовки до майбутньої професії	140	Редзюк І. В. Соціально-психологічні умови оптимізації навчання іншомовного спілкування студентів вузів немовних спеціальностей	208
Лукашова С. В. Самоактуализация и профессиональное развитие личности во взрослом возрасте	147	Грись А. М. Діагностика соціальної ідентичності дезадаптованих підлітків	215
Голубева Г. Ф. Психологическая служба в российской и зарубежной высшей школе: проблемы и перспективы	153	Львовичкіна А. М. Принципи і методи формування професійної компетентності майбутніх психологів (на прикладі вивчення екологічної психології)	225
Розділ 2. ТЕОРЕТИКО- ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ.....	159	Дембицька Н. М. Особливості почуття власності київських студентів	232
Покровская С. Е., Мялик Н. П. Теоретический анализ проблемы профессиональной идентичности и профессиональной ментальности будущего специалиста	160	Приходько Ю. О., Кобильнік Л. М. Психологічні особливості усвідомлення процесу самоактуалізації особистості майбутніми психологами	239
Кудикіна Н. В. Формування відповідальності у професійному становленні майбутнього кваліфікованого робітника	167	Зубіашвілі І. К. Соціалізуюча функція грошей	246
Волянчук Н. Ю. Систематизація психологічних підходів щодо періодизації професійного становлення суб'єкта діяльності.....	174	Бахов І. С. Мнемічна діяльність студентів як об'єкт впливу на навчальний процес з іноземної мови	255
Калуцька О. В. Соціально-психологічний клімат у трудовому колективі вищого недержавного закладу освіти	184	Літвак К. А. Психологія організації раннього навчання іноземній мові	259
Зайчикова Т. В. Соціально-психологічні детермінанти синдрому “професійного вигорання” у вчителів	191	Чернявська В. В. Психологічні особливості кар'єрних орієнтацій студентів різних спеціальностей	266
		Хартман О. Ю. Роль особистісних рис практичного психолога у процесі формування батьківської відповідальності	270

МНЕМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК ОБ'ЄКТ ВПЛИВУ НА НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Коломінські читання — II, 2008, 255–258

Тенденції науково-технічного прогресу вимагають оптимізації й активізації всіх видів діяльності людини, у тому числі навчальної. Оптимізація навчальної діяльності у психологічному плані сприймається як активізація навчального процесу, що забезпечує високий рівень засвоєння знань, умінь і навичок. У цьому відношенні оптимізація взаємозалежна з інтенсифікацією навчальної діяльності, що слугує інструментом для досягнення мети поставленого завдання за визначені часові проміжки.

Під інтенсифікацією розуміємо сукупність таких параметрів:

- 1) обсяг засвоєного матеріалу;
- 2) кількість і варіативність прийомів (вправ);
- 3) насиченість спілкування;
- 4) активізація психічних резервів особистості.

Два останніх параметри відображають психологічну специфіку інтенсифікації, її загальну орієнтацію. Насиченість спілкування належить до особливостей організації навчального процесу, а активізація психічних резервів особистості (тобто її можливостей) є засобом і результатом організованої міжособистісної взаємодії. Кількість і варіативність прийомів (вправ) може входити в понят-

тя “щільність спілкування” і виступати в ролі характеристики доцільно організованого заняття.

Активізація навчальної діяльності може бути досягнута спеціальною організацією навчального матеріалу, його концентрацією і розподілом, із застосуванням форм, методів і прийомів навчання, а також за допомогою мобілізації і більш продуктивного використання потенційних можливостей викладача і студента та їхньої взаємодії у навчальному процесі.

Відзначимо, що при наявності життєвої необхідності і визначених умов можливості особистості можуть реалізуватися. Це відбувається тоді, коли мета їх реалізації стає особистісно значущою.

За таких умов відбувається мобілізація сил і резервів особистості. Під особистісними можливостями викладача і студента у процесі вивчення іноземної мови розуміють такі, котрі виявляються при активізації їх пізнавальної діяльності. Процес активізації потенційних можливостей в особистості студента забезпечується організацією спільної творчої діяльності викладача і студента при інтенсифікації навчального процесу. Ця діяльність являє собою систему взаємодій (спілкування) і взаємин, що створюють тло, на якому формується інте-

рес, необхідність, розвиваються здібності, позитивне ставлення до предмета діяльності. На початку навчального процесу студенти мають конкретну мету, а також певний рівень мотивації досягнення цієї мети. Спеціальна організація навчального процесу щодо його інтенсифікації сприяє появі нової мети, нової мотивації.

Інтенсифікація процесу навчання іноземній мові становить виразний приклад, коли мотивація є одночасно передумовою, метою, засобом і результатом навчання. Інтенсифікація реально формує активну, творчу особистість. Активізація можливостей особистості пов'язана з опорою на динаміку потенційного й актуального в особистості.

Практика й експериментальні дослідження підтвердили, що майже у 100 % осіб, котрі навчаються, відзначається підвищення інтересу, мотивації при інтенсифікації навчального процесу з вивчення іноземних мов [4].

При цьому інтенсифікація навчання пов'язана з використанням методу активізації можливостей особистості, її здібностей.

Останнім часом у психологічній науці все більше відбувається зміщення центру дослідження особистості з раннього віку до періоду дорослості з метою виявлення особливостей дорослої людини, її інтелекту, пам'яті, мотивів і почуттів. Формується нова галузь вікової психології — психологія середнього віку [3].

Нас цікавить проблема інтелектуальної діяльності дорослої людини, в якій існує взаємодія практичного, невербального і вербального інтелекту. Цю діяльність можна розглядати з точки зору функціонування у структурі інтелекту процесів мислення, пам'яті й уваги.

Активізація процесів пам'яті — мнемічної діяльності — включає мнемічні дії і мнемічні прийоми, тобто той набір способів оброблення матеріалу, що запам'ятовується, що веде до збільшення продуктивності процесів пам'яті і зводиться:

- 1) до підвищення швидкості запам'ятовування і відтворення;
- 2) збільшення обсягу запам'ятовування і відтворення;
- 3) підвищення точності запам'ятовування і відтворення;
- 4) збільшення міцності запам'ятовування і збереження;
- 5) збільшення ймовірності правильного запам'ятовування.

Мнемічні дії чи прийоми виникають внаслідок індивідуального розвитку і життєвого досвіду, формуючись в тих чи інших видах навчання [1]. Мнемічні дії не задані функціональною системою мозку, що здійснює запам'ятовування, збереження і відтворення матеріалу. Мнемічні дії являють собою способи, що дають змогу розсунути межі можливостей функціональних механізмів мнемічних здібностей.

За спрямованістю мнемічні прийоми можна поділити на три типи:

- спрямовані на виділення і фіксування зв'язків усередині матеріалу, що запам'ятовується;
- спрямовані на виділення і фіксування зовнішніх зв'язків;
- спрямовані на виділення і фіксування зовнішніх-внутрішніх зв'язків.

Для активізації мнемічних дій і розвитку пам'яті студентів необхідно мати уявлення про можливі види операційних механізмів мнемічних процесів — можливі способи оброблення інформації з метою запам'ятовування і відтворення.

Кожний мнемічний прийом являє собою пошук і фіксацію якихось

зв'язків у матеріалі, що запам'ятовується.

Виділення опорних пунктів — один із найпопулярніших мнемічних прийомів у системі способів запам'ятовування. У ролі опорних пунктів можуть виступати тези, приклади, заголовки, питання, цифри, образи того, що викладається в тексті, імена, порівняння, епітети, незнайомі і малознайомі слова, якісь особливі висловлювання, що виділяються, емоційна реакція суб'єкта та ін.

Мнемічний план може складатися з опорних пунктів. Якщо йдеться про вербальний матеріал, то це буде ланцюжок ключових слів. Тут ідеться не про план тексту, а про план запам'ятовування, який для кожного, хто навчається, буде своїм.

Мнемотехнічні прийоми так само є більш зовні спрямованими способами оброблення інформації. Їх основне завдання полягає в тому, щоб згадати мнемосхему, а характер її використання закладений у ній самій.

Очевидно, що для запам'ятовування великого обсягу матеріалу, а також дуже складного важко знайти (а іноді й не потрібно шукати) асоціацію, придумати мнемотехніку чи опорний пункт. У такому випадку, безумовно, треба вчити працювати з матеріалом — усвідомлювати сутність того, що запам'ятовується. Для цього необхідно використовувати і підводити до використання більш складних мнемічних прийомів: структурування, систематизації, аналогії, класифікації, угруповання. Навчання зазначених мнемотехнічних прийомів є самостійним завданням. Бажано залучати різноманітний, у тому числі позанавчальний, матеріал: абстрактний, графічний, вербально осмислений і вербально неосмислений та ін.

Коли слухач зумів розділити щонебудь на частини — це угруповання; за умови виділення у чомусь елементів і визначення стійких зв'язків між ними — це структурування; якщо був виділений порядок цих зв'язків, що дає можливість розглядати сукупність елементів як цілісність, — це систематизація.

Для класифікації доступний будь-який матеріал: образний, вербальний, відомий, невідомий та ін. Викладач сам визначає підстави класифікації, тобто конкретні загальні ознаки, і дає завдання згрупувати матеріал за цими ознаками.

Виділення послідовностей являє собою такий вид угруповання, коли кожен наступний елемент зумовлений особливостями попереднього елемента, завдяки чому можна побудувати однорідний ряд предметів, явищ, дат, імен, формул, рослин, тварин та ін.

Процес добудовування матеріалу, що підлягає запам'ятовуванню, тобто різноманітні привнесення суб'єкта, є досить значним способом організації інформації.

Такого роду завдання дадуть можливість викладачеві вирішувати цілу низку проблем: через активізацію пізнавальної діяльності за допомогою набору мнемотехнічних прийомів до позитивної мотивації навчання. У цьому випадку студенти самі активно працюють з матеріалом, тому, з одного боку, поліпшується запам'ятовування, а з іншого — це безумовний крок до розвитку пізнавальних здібностей.

Іншими словами, можна наблизитися до вдосконалювання мнемічної діяльності тих, хто навчається, що сприяє активізації прихованих резервів особистості для її подальшого розвитку і вдосконалення.

Література

1. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды: В 2 т. — М.: Педагогика, 1980.
2. Зимняя И. А. Психологические особенности интенсивного обучения взрослых иностранному языку. — М.: Педагогика, 1997. — 159 с.
3. Киричук О. В. та ін. Основи психології. — К.: Либідь, 1995.
4. Коропецька О. М. Психолого-педагогічні умови ефективного міжособистісного спілкування вчителя і підлітка. — Івано-Франківськ: Прикарпатський ун-т, 1997. — 162 с.